

є перспективним, може стати складником масштабного студіювання художньої рецепції концептуальної єврейської та інших національних моделей у сучасній літературі, що сприятиме повнішому розумінню сприймання й видозміни спектра етноіміджів.

Література:

1. Гурдуз А. Національне питання в гексалогії Ренсома Рігза “Дім дивних дітей” // Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [ред.-упоряд. М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім “Тельветика”, 2021. Вип. 46. Т. 1. С. 137–142. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-1-21>.
2. Riggs R. Hollow City. Philadelphia: Quirk Books, 2014. 428 p.
3. Riggs R. A Map of Days. London: Penguin Books, 2019. 480 p.
4. Riggs R. Miss Peregrine’s Home for Peculiar Children. Philadelphia: Quirk Books, 2013. 382 p.

УДК 94

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-346-3-89>

Марченко І. С.

ORCID: 0000-0003-0206-5062

викладач кафедри східної і слов’янської філології

Київський національний лінгвістичний університет

м. Київ, Україна

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ МОВИ ІВРИТ

Ключові слова: лексична семантика, юридична термінологія, мова іврит, неологізми, аббревіатура, запозичення.

Юридична термінологія бере свій початок з моменту створення перших правових норм і конструкцій і бере активну участь у формуванні держави. Відмітною рисою юридичних термінів є їхня взаємодія з різними політико-правовими теоріями, науковими орієнтаціями, суспільними традиціями. Розвиток ізраїльської юридичної термінології тісно пов’язаний з історією заснування, національними законами та мовою.

“Академія мови іврит” бере активну участь у створенні спеціальних термінів, еквівалентів та аналогів для усунення запозичень з інших мов.

Поширювати інформацію про затверджені лінгвістами нові терміни та неологізми допомагає вебсайт академії, що сприяє їхньому швидшому застосуванню ізраїльтянами. Проте не завжди процес заміни запозичень питомими івритськими неологізмами проходить легко, адже самі ізраїльтяни все ж віддають перевагу інтернаціоналізмам.

Основними завданнями у створенні юридичних термінів у сучасному івриті є уніфікація, стандартизація і систематизація термінологічних одиниць. Створення термінів – це свідомий процес, який виникає після нових концепцій та нових реалій. Процес створення терміна складніший, ніж слів повсякденного вжитку, оскільки потрібно дати визначення поняттю. Стандартна частина афікса відіграє основну роль у створенні концептуальної форми терміна. Найпродуктивнішим способом терміноутворення в юриспруденції є запозичення словотворчих елементів із грецької та латинської мов. Латинська мова є не тільки джерелом лексичних запозичень, а й прикладом конкретної моделі створення юридичних термінів [1, с. 56].

Юридичні терміни – це професійні слова і словосполучення, які дають опис предмета і його точне визначення. Юридичні терміни – це певною мірою багатотомний словник, який використовується професіоналами в галузі права.

Слово завжди пов'язане зі своїм граматичним та лексичним значенням, а морфологічна структура слова залежить від дериваційних морфем. У граматиці заміна одного значення іншим не супроводжується виникненням нової лексичної одиниці, через те що перше значенням є незмінним. Зазвичай у різних мовах правничі терміни утворюються за допомогою грецьких та латинських суфіксів або шляхом неологізмів, запозичень та синонімії. У разі, якщо термін утворений суфіксом, то у слова є корінь, до якого додається той чи інший суфікс, а якщо він утворений за допомогою синонімії, то, найімовірніше, ці нові слова будуть різнокореневими.

У мові іврит існують такі параметри утворення неологізмів серед термінів:

1) використання біблійних слів та виразів: **משפט צדק** – правосуддя, **בלתי מוסרי** – безчестя, **רווח** – вигода, **צאצא** – нащадок, **שלטון** – влада;

2) іншомовні запозичення: **דוגמה** – догма, **אליבי** – алібі, **דיפלומט** – дипломат;

3) метафоричний спосіб творення (словосполучення): **אחריות משמעטית** – дисциплінарна відповідальність, **כתב הרשאה** – довіреність, **הצעת חוק** – законопроект, **פשיטת רגל** – збанкрутувати;

4) використання словотвірних моделей: **שאלתה** – запит, **האשמה** – імпічмент, **קשירת קשר** – змова, **משקיע** – інвестор, **ביקורת** – інспекція.

Юридичні терміни мови іврит поповнюються за допомогою словотворчих засобів (семантичних і морфологічних) та аббревіатур.

Абревіатури як особливий елемент мови – це скорочення, які утворюються з перших букв слів, що містяться у фразі. В івриті абревіатури дуже поширені (оскільки вони створені для економії часу та зручності мовця). Наприклад, в ізраїльській юриспруденції можна зустріти такі абревіації: **בא"פ (בקשת לאיסור פרסום), ב"ת (בית דין), א"ב (אישור בהירות), אה"ה (איסור הלכות הן).**

Формування та використання абревіатур потребує від укладачів правових актів знання юридичної техніки, оскільки скорочення, що використовуються в документах без урахування відповідних правил, негативно впливають на якість їхнього формулювання, ускладнюють розуміння правових норм і можуть призвести до неправильного тлумачення перекладачами нормативних правових актів [1, с. 60]. Скрізь, де є знак або знакова система, працює семантика. Знак являє собою двосторонню сутність, де одна зі сторін представлена у вигляді значення. Семантика пронизує всю мовну систему, тому що мова створена спеціально для передачі значення, тобто осмисленості. Всім її одиницям надається значення або вони є важливим елементом. Отже, ми можемо говорити про семантику морфем, слів і речень. Якщо ми обмежимося висловленими твердженнями, семантика як особлива дисципліна, що вивчає одну з багатьох мовних галузей, імовірно, зникне і розчиниться в морфології, лексикології та синтаксисі, адже в кожного компонента є свої закони форми і змісту – семантики. Сьогодні її продуктивність знижується. Причина очевидна, оскільки вона не може відповідати вимогам словотворчої системи термінологічного ряду. Сучасна терміносистема не підпорядкована методу іменування за зовнішньою аналогією. Рівень сучасної науки і техніки виступає за строгі наукові ознаки побудови назв з певними класифікаційними функціями, де лексико-семантичні методи не завжди забезпечують чітку узгодженість [2, с. 46].

Питання семантичної самостійності запозиченого терміна в сучасній мові іврит тісно пов'язані з проблемою політики мовної чистоти, спрямованої на скорочення частки іншомовних запозичень у мові шляхом їхнього поступового витіснення термінами, створеними Академією мови іврит. Семантичний метод творення термінології – це процес, при якому термінотворення відбувається за допомогою лексики, що вживається в мові [2, с. 48]. “Традиційним методом утворення термінів є семантична деривація”, і тому лексема може бути використана для позначення одночасно декількох наукових понять. Семантичний спосіб термінотворення істотно відрізняється від аналогічного способу творення загальнолітературних слів передусім різним обсягом його застосування. Для будь-якої мови семантичний спосіб творення слів є особливим. З його допомогою задовольняються щораз більші потреби в нових мовах [3, с. 164]. Лексико-семантичний спосіб творення термінів полягає в тому, що різні значення того самого слова перетворюються в різні слова

і сприймаються етимологічно самостійними. У семантичному способі творення юридичної термінології новий сенс додається до старої форми слова, і саме це відрізняє семантичний спосіб творення термінів від інших. Для того аби мати змогу правильно зрозуміти та перекласти терміни, утворені шляхом зміни значення слів, перекладачеві треба мати чітке уявлення про особливості їхнього творення та змісту, а також уміти враховувати їхню багатогранність. “Семантичний вважається одним з перших словотвірних методів термінотворення. Для того щоб звичайні слова пристосувалися як термінологічні найменування, вони проходили певний етап семантичної кваліфікації. Характерно, що слова, взяті зі спільної мови, нерідко могли мати спільне використання в кількох галузях і в різних сферах. Це були багатозначні за своєю природою слова, і в спеціальних галузях вони використовувалися для вираження одного з властивих їм значень, яке виділялося контекстуально. Раніше використання семантичного способу для творення термінів залежало від рівня обізнаності суспільства загалом” [2, с. 90].

До семантичного способу утворення юридичних термінів у сучасній мові іврит ми зарахуємо такі методи, як перетворення слів загального вжитку, знайомих кожному мовцю, на терміни та запозичення. Ці методи творення нових термінів позитивно впливають на розширення словникового запасу та сприяють покращенню розуміння нормативно-правових актів. Академія мови іврит посідає чітку позицію щодо потрапляння запозичень у мову. У словниках важко знайти поняття чи термін, які сьогодні не мали б івритського відповідника. Але в який спосіб запозичення потрапляють у мову? Проаналізувавши лексичний склад мови іврит, можна виділити два шляхи потрапляння запозичень:

1) усний, а саме проникнення іншомовних слів унаслідок систематичного спілкування народів. Під час репатріації євреї збиралися на території Палестини (сучасний Ізраїль) з усіх куточків світу, що приводило до культурного обміну, адже в ті часи іврит не був мовою спілкування, а тільки мовою писання та релігійних обрядів. Такі запозичення легко засвоюються, але так само легко спотворюються мовцями;

2) письмовий, а точніше, запозичення слів і термінів з іншомовних текстів. Це відбувається під час перекладу цих текстів рідною мовою. Під час письмового запозичення слово залишається незмінним і найближче до оригіналу за звуковою формою та написанням. Такі запозичення пов'язані з професійним засвоєнням чужої культури через книги, періодичні видання та ін. [4, с. 27–30].

Література:

1. Вербенец М. Б. Лексико-семантичні процеси в сучасній юридичній термінології // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. 2005. Вип. 11. С. 54–65.
2. Касевич В. Б. Семантика. Синтаксис. Морфология. М. : Главная редакция восточной литературы издательства “Наука”, 1988. 309 с.
3. Мар’янюк Я. Г. Метафора й метонімія як чинники творення й розвитку української термінології дизайну // Мова і культура. 2013. Вип. 16, т. 3. С. 162–167.
4. Марченко І. С. Структурно-граматичні та функціональні особливості юридичної термінології сучасної мови іврит: маг. Київ, 2020. 84 с.